

Η στάση των εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στις Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας

Τσολακίδης Κ, Φωκίδης Ε., Βρατσάλης Κ

Περίληψη

Η επικείμενη επιμόρφωση των εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στις Νέες Τεχνολογίες, δημιούργησε την ανάγκη για την καταγραφή των απόψεών τους σχετικά με την Πληροφορική και τις εφαρμογές της. Η έρευνα που παρουσιάζεται στο παρόν άρθρο, διαπίστωσε το χαμηλό βαθμό διείσδυσης της Πληροφορικής στο Δημοτικό σχολείο, αλλά και στο στενό οικογενειακό περιβάλλον των δασκάλων. Κατέγραψε επίσης τα αίτια που διαμορφώνουν τις απόψεις τους, καθώς και τη μεθοδολογία που οι ίδιοι προτείνουν για την εισαγωγή του μαθήματος της Πληροφορικής. Διαπίστωσε τέλος την ανάγκη για συστηματική και διαρκή επιμόρφωση στις Νέες Τεχνολογίες, που αποτελεί και επιθυμία των ίδιων των εκπαιδευτικών.

1. Εισαγωγή

Τα επόμενα χρόνια και στα πλαίσια του Γ΄ Κ.Π.Σ θα αναληφθούν σημαντικές δράσεις που αφορούν την Πρωτοβάθμια εκπαίδευση σε δύο τομείς. Στον εξοπλισμό των δημοτικών σχολείων με ηλεκτρονικούς υπολογιστές και στην εκπαίδευση των δασκάλων στις νέες τεχνολογίες. Η δεύτερη δράση θα υλοποιηθεί με το έργο «Προετοιμασία του Δασκάλου της Κοινωνίας της Πληροφορίας (ΚτΠ)/Αρχική Επιμόρφωση όλων των Εκπαιδευτικών στις Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ)», που στοχεύει στην απόκτηση από τους εκπαιδευτικούς βασικών δεξιοτήτων στη χρήση των ΤΠΕ για εκπαιδευτικούς σκοπούς. Εκτιμάται δε ότι ο αριθμός των εκπαιδευτικών που θα επιμορφωθούν θα ανέλθει σε 75.000 περίπου [1].

Η επιτυχία ενός τέτοιου εγχειρήματος εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την κατανόηση της αναγκαιότητάς του και από την αποδοχή του από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς. Με τη σειρά της, η αποδοχή του εγχειρήματος εξαρτάται από την προσωπική άποψη των εκπαιδευτικών, από τη στάση τους δηλαδή απέναντι στην Πληροφορική και τις εφαρμογές της [2] [3].

Κατά τη διάρκεια των μαθημάτων του προγράμματος «Επαγγελματική και Ακαδημαϊκή Αναβάθμιση Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης» (Ε.Α.Α.Ε.Π.Ε.), στα Δωδεκάνησα και τις Κυκλάδες, χορηγήθηκε στους συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς ερωτηματολόγιο που είχε σαν σκοπό να αποτυπώσει τη στάση των εκπαιδευτικών απέναντι στην Πληροφορική και να διαγνώσει τους παράγοντες που την επηρεάζουν. Τα αποτελέσματα της έρευνας παρουσιάζονται στο παρόν άρθρο.

2. Γενικά στοιχεία

Στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, οι περισσότερες σχολικές μονάδες δεν έχουν υπολογιστικό εξοπλισμό και δεν έχει εισαχθεί η Πληροφορική σε ευρεία κλίμακα. Από τα 5.949 δημοτικά σχολεία της χώρας και σε σύνολο 600.000 μαθητών, τα 55 έχουν εργαστήρια. Συνολικά υπάρχουν 550 υπολογιστές στα υπάρχοντα εργαστήρια με αναλογία 1091 μαθητές ανά PC. Σε περίπου 500 δημοτικά υπάρχει τουλάχιστον ένας υπολογιστής που χρησιμοποιείται για γενικούς εκπαιδευτικούς και διοικητικούς σκοπούς (πίνακας 1)

	Σχολεία	Μαθητές	Εργαστ.	PC για χρήση από μαθητές	Μαθητ. / PC	PC για διοικ. χρήση
Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση	5949	600.028	55	550	1.091	500
	Σχολεία	Τοπικό Δίκτυο με Διαδίκτυο	Μεμονωμένος Η/Υ με Διαδίκτυο		Σύνολο	%
Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση	5949	15	185		210	3%

Πίνακας 1. Υπολογιστική και δικτυακή υποδομή σχολείων, σχολ. έτος 1999 (πηγή ΥΠ.Ε.Π.Θ.)

Με βάση τα παραπάνω στοιχεία, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι μικρός αριθμός δασκάλων έχει έρθει σε επαφή με την Πληροφορική και τις εφαρμογές της και μάλιστα με όχι συστηματικό τρόπο. Συγκεκριμένα στοιχεία επίσης δεν υπάρχουν για το είδος, τον τρόπο και τις ώρες χρήσης των Η/Υ. Τέλος, απροσδιόριστος παραμένει ο αριθμός των εκπαιδευτικών που γνωρίζουν τη χρήση Η/Υ -και συνεπώς έχουν σχηματίσει άποψη για την Πληροφορική- με άλλους τρόπους (κάτοχοι Η/Υ, από άλλη απασχόληση, κτλ).

Στο πρόγραμμα Ε.Α.Α.Ε.Π.Ε., μεταξύ άλλων μαθημάτων διδάσκονταν στοιχεία Πληροφορικής, χρήση και εκπαιδευτικές εφαρμογές των Η/Υ. Έτσι μεγάλος αριθμός δασκάλων που συμμετείχε στο πρόγραμμα, ήρθε για πρώτη φορά σε επαφή με τους Η/Υ και ήταν μιας πρώτης τάξεως ευκαιρία για να διαμορφώσουν άποψη για την Πληροφορική.

Για το λόγο αυτό διενεργήθηκε έρευνα, σε Κυκλάδες και Δωδεκάνησα, που αποσκοπούσε στην αποτύπωση των απόψεων αυτών. Η έρευνα λειτουργεί συμπληρωματικά και σε συνδυασμό με προηγούμενες έρευνες που αποτύπωσαν την υποδομή της Πληροφορικής στα δημοτικά σχολεία της Δωδεκανήσου.

3. Στόχοι της έρευνας και διάρθρωση του ερωτηματολογίου

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η έρευνα είχε δύο κύριους στόχους:

- Την αποτύπωση των απόψεων των δασκάλων σε θέματα που αφορούν την Πληροφορική με ερωτήσεις για το ρόλο του Η/Υ στο μάθημα, για την τηλεκπαίδευση, για τις παραμέτρους εισαγωγής του μαθήματος της Πληροφορικής στο σχολείο, για την επιθυμία περαιτέρω επιμόρφωσης στους Η/Υ.
- Στον προσδιορισμό των παραγόντων που επηρεάζουν τις απόψεις αυτές, αποτυπώνοντας στοιχεία όπως το φύλο, η ηλικία, γεωγραφική περιοχή, το είδος Η/Υ στο σχολείο και το σπίτι, τις ώρες χρήσης στο σχολείο και το σπίτι, τους ανασταλτικούς παράγοντες αγοράς Η/Υ, τον προσδιορισμό του χρονικού ορίζοντα αγοράς Η/Υ, τον ρόλο των μαθημάτων εξομοίωσης.

Για να επιτευχθούν οι παραπάνω στόχοι, οι ερωτήσεις του ερωτηματολογίου ήταν χωρισμένες στις παρακάτω ομάδες:

- Γενικά στοιχεία: φύλο, ηλικία, σχολείο που υπηρετούν, γεωγραφική περιοχή.
- Η/Υ στο σχολείο: χρήση, ώρες χρήσης, είδος χρήσης, είδος Η/Υ, Internet.
- Η/Υ στο σπίτι: χρήση, ώρες χρήσης, είδος χρήσης, είδος Η/Υ, Internet, αγορά Η/Υ ή αγορά καλύτερου, ανασταλτικοί παράγοντες αγοράς Η/Υ, χρόνος αγοράς.
- Η/Υ και μάθημα: τηλεκπαίδευση, παράμετροι εισαγωγής μαθήματος πληροφορικής (τάξη, ώρες, ύλη, χρηματοδότηση, ποιος να διδάσκει)
- Μαθήματα εξομοίωσης και περαιτέρω επιμόρφωση
- Ερωτήσεις διαβαθμιστικής επιλογής, όπου ζητούνταν από τους συμμετέχοντες να πάρουν θέση (από απόλυτα αρνητική, ως απόλυτα θετική) σε μια σειρά από προτάσεις που αφορούσαν τη σχέση φύλου και Η/Υ, την ευχέρεια χρήσης Η/Υ, τις φοβίες χρήσης Η/Υ, τη σχέση Η/Υ και κοινωνίας και τη σχέση Η/Υ με το σχολικό περιβάλλον.

4. Η ταυτότητα της έρευνας

4.1. Γενικά στοιχεία

Η έρευνα διενεργήθηκε στα εκπαιδευτικά κέντρα του προγράμματος Ε.Α.Α.Ε.Π.Ε. του Πανεπιστημίου Αιγαίου, που κάλυπτε τις περιοχές των Κυκλάδων και της Δωδεκανήσου. Τα κέντρα αυτά ήταν στα νησιά Μύκονο, Πάρο, Νάξο, Σύρο, Τήνο, Ρόδο, Κω και Κάρπαθο.

Συμμετείχαν συνολικά 185 εκπαιδευτικοί (74 άνδρες και 111 γυναίκες) που υπηρετούσαν σε 94 σχολεία ή γραφεία, 14 νησιών. Από τα σχολεία της έρευνας, τα 31 βρίσκονται σε αστικές ή ημιαστικές περιοχές (πίνακας 2). Η ηλικία των περισσότερων (162 άτομα) κυμαίνονταν μεταξύ 31 και 40 ετών (πίνακας 3). Τέλος, 80 άτομα διδάσκουν σε σχολεία αστικών/ημιαστικών περιοχών (πόλη της Ρόδου, πόλη της Κω, Χώρα της Νάξου, Χώρα της Τήνου, Ερμούπολη Σύρου) και τα υπόλοιπα σε κωμοπόλεις, χωριά ή μικρά νησιά των Κυκλάδων και της Δωδεκανήσου.

4.2. Η/Υ στο σχολείο

Σε 58 σχολεία ή γραφεία αναφέρθηκε ότι υπάρχει τουλάχιστο ένας Η/Υ. Από τα σχολεία αυτά, 19 είναι σε αστικές ή ημιαστικές περιοχές (πίνακας 2). Λιγότεροι από τους μισούς δασκάλους των σχολείων όπου υπάρχει Η/Υ τον χρησιμοποιούν (45 από τους 106) και ακόμα λιγότεροι (31) γνώριζαν το είδος και την ταχύτητα του επεξεργαστή. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι 25 από τους 45 δασκάλους που χρησιμοποιούν τον Η/Υ του σχολείου, δεν έχουν Η/Υ στο σπίτι τους. Σε γενικές γραμμές, οι Η/Υ με τους οποίους είναι εξοπλισμένα τα σχολεία είναι εφοδιασμένα με προηγούμενων γενιών επεξεργαστές (πίνακας 4), χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι δεν μπορούν να εκτελέσουν σύγχρονες εφαρμογές πολυμέσων.

Η χρήση των Η/Υ στο σχολείο είναι της τάξης των 1-2 ωρών την εβδομάδα (πίνακας 5) και όταν χρησιμοποιούνται, αυτό γίνεται κυρίως για εκπαιδευτικούς λόγους είτε με εκπαιδευτικά προγράμματα, είτε με δημιουργία ασκήσεων για τους μαθητές. Πολύ συνηθισμένη είναι επίσης η χρήση για γραμματειακές-διοικητικές εργασίες (πίνακας 6). Μάλιστα, όσο αυξάνονται οι ώρες χρήσης του Η/Υ του σχολείου, τόσο περισσότερο οι ώρες αυτές διατίθενται για τη χρήση εκπαιδευτικών προγραμμάτων παρά για διοικητικές εργασίες. Τέλος, σε 13 σχολεία υπάρχει σύνδεση με το Διαδίκτυο και σε 9 προβλέπεται να υλοποιηθεί σύντομα η σύνδεση αυτή.

	Αστική περιοχή	Χωριό
Σχολεία	31	63
Άτομα	80 24 Άντ. 56 Γυν.	105 50 Άνδρ. 55 Γυν.
Σχολεία με Η/Υ	19	39
Άτομα σε σχολείο με Η/Υ	48 12 Άντ. 36 Γυν.	58 32 Άνδρ. 26 Γυν.
Χρήση Η/Υ από άτομα	9 3 Άντ. 6 Γυν.	36 22 Άνδρ. 13 Γυν.
Σχολεία με Διαδίκτυο	8	5

Πίνακας 2.
Στοιχεία σχολείων

20-25	1
26-30	9
31-35	106
36-40	56
41-45	11
46-50	1
51-55	0

Πίνακας 3.
Ηλικιακή κατανομή

386	2
486	2
Pentium	10
Pentium II	5
Pentium III	2

Πίνακας 4.
Επεξεργαστής

Ώρες/Εβδ 1	13
Ώρες/Εβδ 2	7
Ώρες/Εβδ 3	2
Ώρες/Εβδ 4	4
Ώρες/Εβδ 5	3
Ώρες/Εβδ 6	1
Ώρες/Εβδ >6	5

Πίνακας 5.
Ώρες εβδομαδιαίας χρήσης

Εκπαιδευτικά προγράμματα	21
Εργασίες μαθητών	8
Διοικητικές εργασίες	18
Internet, E-mail	6
Διδασκαλία Πληροφορικής	4
Διδασκαλία σε ειδική τάξη	2
Εξομοίωση	3
Διασκέδαση, προσωπική χρήση	5

Πίνακας 6.
Είδος χρήσης Η/Υ στο σχολείο

4.3. Η/Υ στο σπίτι

Στο σπίτι τους διαθέτουν Η/Υ 44 από τους 185 δασκάλους και σύνδεση στο Διαδίκτυο μόνο 14 από αυτούς. Το είδος των Η/Υ που διαθέτουν είναι παρόμοιας γενιάς με αυτούς που διαθέτουν και τα σχολεία (πίνακας 7). Στο σπίτι αυξάνουν κατά πολύ οι ώρες χρήσης του Η/Υ και φτάνουν τις 10 την

εβδομάδα (πίνακας 8). Ο Η/Υ αποτελεί αντικείμενο ενασχόλησης όλης της οικογένειας και μόνο 6 περιπτώσεις αφορούσαν ατομική χρήση.

Η αγορά Η/Υ δεν φαίνεται να είναι στις άμεσες προτεραιότητες αυτών που συμμετείχαν στην έρευνα. Η μεγάλη τους πλειοψηφία τοποθετεί πιθανή αγορά Η/Υ σε χρονικό ορίζοντα που υπερβαίνει το ένα έτος (πίνακας 9). Αναζητώντας τους παράγοντες εκείνους που τους αναγκάζουν να μην αγοράζουν Η/Υ, διαπιστώνουμε ότι είναι το κόστος της αγοράς, αλλά κυρίως η έλλειψη γνώσεων (πίνακας 10). Όσοι διαθέτουν Η/Υ στο σπίτι τους, τον χρησιμοποιούν κυρίως για δημιουργία σχολικών εργασιών και εγγράφων, αλλά και για διασκέδαση – παιχνίδια (πίνακας 11).

286	1
386	1
486	4
Pentium	18
Pentium II	3
Pentium III	5

*Πίνακας 7.
Είδος Επεξεργαστή*

Ώρες χρήσης <6	15
Ώρες χρήσης 6-10	15
Ώρες χρήσης 11-15	2
Ώρες χρήσης 16-20	1
Ώρες χρήσης >20	1

*Πίνακας 8.
Ώρες εβδομαδιαίας χρήσης*

Αγορά σε <6 μήνες	20
Αγορά σε 6 μήνες-1 χρόνο	24
Αγορά σε >1 χρόνο	61

*Πίνακας 9.
Χρονικός ορίζοντας αγοράς Η/Υ*

Όχι αγορά λόγω οικονομικών δυσκολιών	16
Όχι αγορά λόγω έλλειψης χρόνου	9
Όχι αγορά λόγω έλλειψης γνώσεων	18
Όχι αγορά λόγω έλλειψης χώρου	7
Όχι αγορά λόγω αντίθεσης στους Η/Υ	3

*Πίνακας 10.
Αιτιολόγηση για την μη αγορά Η/Υ*

Εγγραφα, ασκήσεις για μαθητές	25
Διαδίκτυο	5
Διασκέδαση, παιχνίδια	11
Διοικητικές εργασίες σχολείου	4

*Πίνακας 11.
Είδος χρήσης Η/Υ στο σπίτι*

4.4. Η/Υ και μάθημα

Παρά τον μικρό σχετικά αριθμό των ατόμων της έρευνας που έχουν έρθει σε επαφή με την Πληροφορική πριν από τα μαθήματα Ε.Α.Ε.Π.Ε., το σύνολο σχεδόν αναγνωρίζει την αξία της, θεωρώντας ότι οι Η/Υ θα διευκόλυναν το μάθημα και θα κέντριζαν το ενδιαφέρον των μαθητών (πίνακας 12). Καθολική είναι επίσης η αποδοχή για την εισαγωγή του μαθήματος της Πληροφορικής στο σχολείο (174 από 185 άτομα)

Αιτιολογώντας την αναγκαιότητα ύπαρξης του μαθήματος της Πληροφορικής, εκφράζεται η άποψη ότι θα δώσει στα παιδιά απαραίτητες γνώσεις ώστε να ανταποκριθούν στις ανάγκες της εποχής (125 σχετικές απαντήσεις). Είναι αξιοσημείωτο ότι σε 90 από αυτές τις απαντήσεις, συνδέεται άμεσα η Πληροφορική με την υποχρέωση που έχει το δημόσιο σχολείο να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της εποχής και στην ανάγκη εκσυγχρονισμού του ελληνικού σχολείου.

Αντίθετα όμως, η τηλεκπαίδευση, μια ιδιαίτερη πτυχή των εφαρμογών της Πληροφορικής με μεγάλη αξία στην περιοχή εφαρμογής της έρευνας, δεν τυγχάνει της ίδιας αναγνώρισης. Χαρακτηριστικό είναι ότι μόνο 15 άτομα θεωρούν την τηλεκπαίδευση ένα πολύ καλό μέσο που προσφέρει νέους τρόπους μάθησης, ενώ όλοι οι υπόλοιποι εκφράζουν από κάποιας μορφής ένσταση, μέχρι πλήρη απόρριψη του μέσου (πίνακας 13).

Αναγνωρίζουν ότι πρόκειται για ένα μέσο που έχει σημαντική εφαρμογή σε δυσπρόσιτες και απομακρυσμένες περιοχές, για ενήλικες και για άτομα που δυσκολεύονται να έχουν πρόσβαση σε άλλες μορφές εκπαίδευσης. Θεωρούν όμως ότι η τηλεκπαίδευση εγκυμονεί κινδύνους για τους μικρούς μαθητές και ότι είναι αντιπαιδαγωγικός τρόπος διδασκαλίας, κυρίως λόγω της έλλειψης άμεσης επαφής δασκάλου-μαθητή.

Η χρήση Η/Υ στο μάθημα το διευκολύνει	51
Η χρήση Η/Υ στο μάθημα το επιβαρύνει	10
Η χρήση Η/Υ στο μάθημα αποσπά την προσοχή	2
Η χρήση Η/Υ στο μάθημα κεντρίζει το ενδιαφέρον	123

Πίνακας 12. Οι Η/Υ στο μάθημα

Πολύ καλό μέσο, νέος τρόπος μάθησης	10
Άμεσος τρόπος πρόσβασης στις γνώσεις, ανεξάρτητα από τον τόπο	5
Καλό μέσο μόνο για επικοινωνιακούς λόγους με σχολεία και λαούς	4
Μέχρι ένα σημείο καλό το μέσο	1
Μόνο βοηθητικό μέσο	1
Μόνο κάτω από σωστές συνθήκες και με βοήθεια από ειδικευμένο άτομο	4
Μόνο για επιπλέον γνώσεις	1
Δυσκολίες στην παρακολούθηση των μαθητών	1
Για απομακρυσμένες περιοχές, επιμόρφωση ενηλίκων, για άτομα με ειδικές ανάγκες	19
Δίνει φτωχά ερεθίσματα	1
Κίνδυνοι εσωστρέφειας, αλλοτρίωσης, απομόνωσης	2
Απρόσωπος τρόπος, δεν υπάρχει αμεσότητα στην επαφή δασκάλου-μαθητή	20
Παιδαγωγικά λανθασμένος και ψυχρός τρόπος μάθησης	5
Ο δάσκαλος είναι αναντικατάστατος	2
Αμφισβητώ την πηγή των γνώσεων	1

Πίνακας 13. Η τηλεεκπαίδευση ως τρόπος διδασκαλίας

Το πόσο σημαντικό θεωρείται το μάθημα της Πληροφορικής, φαίνεται από δύο παραμέτρους:

- Θα ήθελαν να διδάσκεται 2-3 ώρες την εβδομάδα, δηλαδή να είναι σημαντικότερο από πολλά άλλα μαθήματα όπως Θρησκευτικά, Ιστορία, Γυμναστική, Γεωγραφία, Μουσική, Τεχνικά, Αγωγή του πολίτη, Αγγλικά (πίνακας 14)
- Θα ήθελαν να διδάσκεται από την Γ΄ ή την Δ΄ τάξη, αν και πάρα πολλοί πιστεύουν ότι σαν μάθημα είναι απαραίτητο από τη Α΄ κιάλας τάξη (πίνακας 15).

Σχετικά με την ύλη που οι ίδιοι θα πρότειναν για το μάθημα της Πληροφορικής, αρκετοί ήταν αυτοί που έκαναν διαχωρισμό της ύλης για μικρές και για μεγάλες τάξεις και εντόπισαν την αναγκαιότητα του προσθετικού εμπλουτισμού της ύλης. Επίσης, σε σημαντικό βαθμό θεωρούν ότι η διδασκαλία της Πληροφορικής, πέρα από τη διδασκαλία χρήσης Η/Υ και προγραμμάτων, μπορεί να σχετιστεί άμεσα με τα υπόλοιπα μαθήματα, κάνοντας χρήση εκπαιδευτικού λογισμικού (πίνακας 16).

Κύριοι χρηματοδότες για την κάλυψη του κόστους της αγοράς Η/Υ, πιστεύεται ότι πρέπει να είναι το κράτος και η τοπική αυτοδιοίκηση (119 σχετικές απαντήσεις). Δεν είναι όμως λίγες οι περιπτώσεις όπου σαν πηγή χρηματοδότησης προτείνεται το ίδιο το σχολείο με διάφορες εκδηλώσεις και μέσω του συλλόγου γονέων. Οι υπόλοιπες περιπτώσεις αφορούν την ιδιωτική πρωτοβουλία (πίνακας 17).

Ώρες διδασκαλίας 1	11
Ώρες διδασκαλίας 2	67
Ώρες διδασκαλίας 3	56
Ώρες διδασκαλίας 4	9
Ώρες διδασκαλίας 5	6

Πίνακας 14.

Ώρες διδασκαλίας Πληροφορικής

A τάξη	40
B τάξη	7
Γ τάξη	37
Δ τάξη	44
E τάξη	34
ΣΤ τάξη	3

Πίνακας 15.

Τάξη διδασκαλίας Πληροφορικής

Θεωρία	6
Χειρισμός Η/Υ, λειτουργικό σύστημα, απλά προγράμματα	24
Διαδίκτυο, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο	5
Ψυχαγωγία, ζωγραφική και παιχνίδια	24
Παιδαγωγικά παιχνίδια	5
Γλώσσες προγραμματισμού	6
Εκπαιδευτικά προγράμματα	64
Κείμενογράφος και εφαρμογές γραφείου	12

Πίνακας 16.
Υψηλή μαθημάτων Πληροφορικής
Η/Υ

Κράτος	70
ΟΤΑ	49
Σύλλογος γονέων	74
Διάφοροι Σύλλογοι	8
Ευρωπαϊκή Ένωση	6
Δωρεές	17
Ιδιώτες, εταιρείες	16
Εκδηλώσεις σχολείου	9
Δωρεά παλιών Η/Υ	2

Πίνακας 17.
Χρηματοδότες για την αγορά

Σχετικά με το ποιος να διδάσκει Πληροφορική στο σχολείο, οι απόψεις δίστανται. Οι μισοί περίπου ερωτηθέντες (90 άτομα) πιστεύουν ότι πρέπει να το διδάσκει ο δάσκαλος της τάξης και μάλιστα 73 από αυτούς θεωρούν τους εαυτούς τους έτοιμους για κάτι τέτοιο. Σε 79 όμως απαντήσεις, προτείνεται η διδασκαλία να την αναλάβει ειδικά εκπαιδευμένο άτομο, κατά τα πρότυπα του γυμναστή ή του δασκάλου των Αγγλικών.

4.5. Μαθήματα Ε.Α.Α.Ε.Π.Ε. και περαιτέρω επιμόρφωση

Πριν από τα μαθήματα, 31 άτομα ήταν κατά των Η/Υ και 135 υπέρ. Μετά τα μαθήματα, σημειώθηκε αλλαγή άποψης σε 92 από αυτούς και μάλιστα σε όλους προς το καλύτερο. Αξιοσημείωτο είναι ότι μετά το τέλος των μαθημάτων, μόνο 4 άτομα παρέμειναν κατά των Η/Υ. Το σύνολο σχεδόν των ερωτηθέντων (161 άτομα), επιθυμούν να βελτιώσουν τις γνώσεις τους πάνω στα θέματα των Η/Υ και προσφορότερος τρόπος πιστεύουν ότι είναι μαθήματα με τη μορφή σεμιναρίων (πίνακας 18).

Με σεμινάρια	119
Από φίλους	60
Από βιβλία	46
Από περιοδικά	23
Από εφημερίδες	6

Πίνακας 18. Τρόποι βελτίωσης γνώσεων

4.6. Ομάδα ερωτήσεων διαβαθμιστικής επιλογής

Στο τελευταίο σκέλος του ερωτηματολογίου διατυπώνονταν μια σειρά από προτάσεις-θέσεις και οι συμμετέχοντες έπρεπε να πάρουν θέση, από απόλυτα αρνητική/διαφωνία (1) ως απόλυτα θετική/συμφωνία (5). Οι ερωτήσεις ήταν ομαδοποιημένες στις παρακάτω κατηγορίες:

Προσωπική άποψη για τη σχέση Η/Υ και φύλου. Το συμπέρασμα που προκύπτει από τις επιμέρους ερωτήσεις της κατηγορίας αυτής, είναι ότι δε θεωρούν τους Η/Υ να ταιριάζουν περισσότερο στους άνδρες παρά στις γυναίκες. (Μ.Ο. κατηγορίας 1,78).

Φοβία στη χρήση Η/Υ. Από τις ερωτήσεις της κατηγορίας αυτής δε φαίνεται να υπάρχει αρνητική στάση (φοβία) στη χρήση Η/Υ (Μ.Ο. κατηγορίας 3,45).

Προσωπική αξιολόγηση γνώσεων για τους Η/Υ και την τεχνολογία. Δεν φαίνεται να έχουν ξεκάθαρη άποψη για το επίπεδο των γνώσεων τους στις νέες τεχνολογίες (Μ.Ο. 3,07).

Επιθυμία απόκτησης γνώσεων χρήσης Η/Υ. Ο Μ.Ο. αυτής της ομάδας ερωτήσεων βρίσκεται στο 3,5, κινείται δηλαδή προς την πλευρά της συμφωνίας, αλλά όχι ιδιαίτερα έντονα.

Προσωπική άποψη για τη σχέση Η/Υ και κοινωνίας. Γενικά είναι αντιφατική η θέση τους για την επίδραση των Η/Υ στην κοινωνία (Μ.Ο. 3,29).

Προσωπική άποψη για την εισαγωγή των Η/Υ στην εκπαίδευση. Σαφής και έντονα θετική η θέση ότι οι Η/Υ πρέπει να εισαχθούν στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση γιατί έχουν να προσφέρουν κάτι ουσιαστικό στη μαθησιακή διαδικασία (Μ.Ο. 4,3).

5. Διαπιστώσεις - Συμπεράσματα

Οι Κυκλάδες και τα Δωδεκάνησα, ο γεωγραφικός χώρος εφαρμογής της έρευνας, είναι από τους πιο δύσκολους στην Ελλάδα όσον αφορά τις συνθήκες κάτω από τις οποίες οι εκπαιδευτικοί εκπληρώνουν το διδακτικό τους έργο. Συγκεντρώνει ένα μεγάλο αριθμό oligothέσιων και δυσπρόσιτων σχολείων με μεγάλη διασπορά. Παράλληλα το εκπαιδευτικό δυναμικό αποτελείται σε μεγάλο ποσοστό από αναπληρωτές και νεοδιόριστους δασκάλους που με τη συμπλήρωση ενός έτους υπηρεσίας μετατίθενται είτε σε κάποιο αστικό κέντρο της περιοχής αυτής, είτε σε άλλο γεωγραφικό διαμέρισμα της χώρας.

Η έρευνα κάλυψε το 41% των σχολείων του Νοτίου Αιγαίου (94 από 228) και το 8,5% του εκπαιδευτικού δυναμικού (185 από 2170). Η χρονική στιγμή της διενέργειάς της ήταν με τη λήξη των μαθημάτων Ε.Α.Α.Ε.Π.Ε., ώστε να έχουν την ευκαιρία οι συμμετέχοντες να διαμορφώσουν ολοκληρωμένη άποψη για τα θέματα της Πληροφορικής.

Όπως είναι γνωστό, μια από τις σημαντικότερες αλλαγές που σχεδιάζονται είναι η εισαγωγή της Πληροφορικής και στο Δημοτικό σχολείο. Στην έρευνα συμμετείχαν κυρίως άτομα ηλικίας 31-40 ετών. Αυτό σημαίνει ότι ενώ έχουν ήδη αρκετά χρόνια διδακτικής εμπειρίας, θα παραμείνουν στην εκπαίδευση για αρκετά χρόνια μέχρι να συνταξιοδοτηθούν. Όποιες λοιπόν αλλαγές θα πραγματοποιηθούν στην εκπαίδευση στα επόμενα χρόνια, τους αφορούν άμεσα και έχει μεγάλη αξία η δική τους άποψη για τις αλλαγές αυτές.

Το 62% το σχολείων της έρευνας ήταν εξοπλισμένα με τουλάχιστον ένα Η/Υ και μάλιστα σε ίδιο ποσοστό, είτε πρόκειται για σχολεία αστικών/ημιαστικών περιοχών, είτε πρόκειται για σχολεία χωριών/μικρών νησιών. Συνολικά το 42% (45 από 106) των δασκάλων της έρευνας στα σχολεία των οποίων υπάρχει Η/Υ τον χρησιμοποιεί αλλά μόνο για 1-2 ώρες την εβδομάδα.

Ο Η/Υ του σχολείου φαίνεται ότι χρησιμοποιείται κατά πολύ περισσότερο από τους δασκάλους των χωριών και των μικρών νησιών (62%), παρά από τους δασκάλους των αστικών/ημιαστικών κέντρων (18%). Το γεγονός αυτό δεν σχετίζεται με το φύλο των δασκάλων, με την ηλικία και με το επίπεδο γνώσεών τους. Η μόνη ερμηνεία είναι ότι στα χωριά και τα μικρά νησιά, ο δάσκαλος κατοικεί αναγκαστικά στον τόπο που διδάσκει. Έτσι, παρά το γεγονός ότι οι συνθήκες κάτω από τις οποίες εργάζεται δεν είναι καλές, εντούτοις αναπτύσσει καλύτερες διαπροσωπικές σχέσεις με τους κατοίκους, έχει περισσότερο χρόνο στη διάθεσή του, μεγαλύτερη ελευθερία κινήσεων και αξιοποιεί με όσο καλύτερο τρόπο μπορεί τα υπάρχοντα μέσα, παρέχοντας τελικά το καλύτερο διδακτικό έργο που μπορεί [4].

Την παραπάνω άποψη έρχεται να επιβεβαιώσει το γεγονός ότι στις αστικές/ημιαστικές περιοχές της έρευνας, ο Η/Υ του σχολείου, χρησιμοποιείται σχεδόν αποκλειστικά για διοικητικές εργασίες και σχεδόν καθόλου για εκπαιδευτική χρήση, ενώ το αντίθετο ακριβώς συμβαίνει στα χωριά και τα μικρά νησιά.

Σε κάθε περίπτωση όμως, δεν μπορούμε να μιλάμε για ικανοποιητικό βαθμό διείσδυσης των Η/Υ στο σχολείο, γιατί και ο αριθμός τους ανά σχολείο είναι μικρός και όπου υπάρχουν, δεν φαίνεται να γίνεται αξιοποίησή τους ούτε για ικανοποιητικό χρονικό διάστημα, ούτε από το σύνολο του εκπαιδευτικού δυναμικού. Ακόμα μικρότερος, ως μηδενικός, είναι ο βαθμός διείσδυσης του Διαδικτύου στα σχολεία. Μόνο το 22% των σχολείων με Η/Υ είναι παράλληλα συνδεδεμένα και στο Διαδίκτυο, με τα σχολεία των αστικών περιοχών να υπερτερούν στον αριθμό. Η σημαντικότερη αιτία για το γεγονός αυτό, είναι η φραγή των τηλεφωνικών κλήσεων που εμποδίζει τη σύνδεση σε τηλεφωνικούς αριθμούς Ε.Π.Α.Κ. καθώς επίσης και η έλλειψη γνώσεων, παράγοντας που θα αναλυθεί στη συνέχεια. [5].

Οι εκπαιδευτικοί, πέρα από τα μαθήματα Ε.Α.Α.Ε.Π.Ε., είχαν την ευκαιρία να έρθουν σε επαφή με την Πληροφορική και από δύο άλλους δρόμους. Τη χρήση Η/Υ στο σχολείο και τη χρήση στο σπίτι. Από την έρευνα φαίνεται ότι η παραπάνω άποψη ισχύει για το 37% των δασκάλων (69 από 185) γιατί:

- 25 δεν έχουν Η/Υ στο σπίτι και χρησιμοποιούν τον Η/Υ του σχολείου
- 44 έχουν Η/Υ στο σπίτι ανεξάρτητα αν υπάρχει Η/Υ στο σχολείο

Το δεύτερο στοιχείο, ότι δηλαδή το 24% των δασκάλων της έρευνας, είναι κάτοχοι Η/Υ είναι βέβαια σαν ποσοστό μικρό, αλλά πρέπει να το δούμε κάτω από το πρίσμα της διείσδυσης των Η/Υ και σε άλλες επαγγελματικές ομάδες και στην Ελληνική κοινωνία γενικότερα.

Το 58% των ερωτηθέντων τοποθετεί πιθανή αγορά Η/Υ σε χρονικό διάστημα μεγαλύτερο του ενός έτους. Απίες είναι το οικονομικό κόστος, αλλά κυρίως η έλλειψη γνώσεων σχετικά με τον τρόπο χρήσης των Η/Υ και των εφαρμογών τους. Διστάζουν δηλαδή, να αγοράσουν κάτι που και ακριβά θα τους κοστίσει, αλλά και που δεν ξέρουν γιατί, πού και πώς να το χρησιμοποιήσουν. Δεν έχει παγιωθεί η αντίληψη ότι ο Η/Υ είναι ένα χρήσιμο εργαλείο για τη δουλειά τους αλλά και για άλλες μη επαγγελματικές χρήσεις. Η αντίληψη αυτή υπάρχει σε αυτούς οι οποίοι είναι ήδη κάτοχοι Η/Υ και που τους χρησιμοποιούν σε πολύ σημαντικό βαθμό για εργασίες που σχετίζονται με τη διδασκαλία αλλά και για διασκέδαση, όπως φάνηκε στην έρευνα.

Καθολική είναι η αναγνώριση του γεγονότος ότι οι Η/Υ θα διευκόλυναν το μάθημα και θα κέντριζαν το ενδιαφέρον των μαθητών. Η αποδοχή της εισαγωγής της Πληροφορικής στο δημοτικό σχολείο, συνδέεται άμεσα με την αναγνώριση της αναγκαιότητας αλλαγής του προγράμματος σπουδών, εξοπλισμού και εκσυγχρονισμού του σχολείου να ώστε αυτό να ανταποκρίνεται στις επιταγές της εποχής. Σε αντίστοιχη ανοιχτή ερώτηση, τονίζεται ιδιαίτερα έντονα, ότι τα παραπάνω δεν είναι πλεονασμός ή πολυτέλεια, αλλά υποχρέωση της δημόσιας πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Το 45% των ερωτηθέντων επιθυμεί δίωρη διδασκαλία και το 37% τρίωρη. Κάτι τέτοιο καθιστά το μάθημα αυτό αμέσως σημαντικότερο των μαθημάτων της Γλώσσας και των Μαθηματικών. Αναφορικά με την τάξη από την οποία θα έπρεπε να αρχίζει η διδασκαλία του μαθήματος, έκπληξη αποτελεί η άποψη του 24% των ερωτηθέντων ότι αυτό θα πρέπει να γίνεται από την Α΄ τάξη. Συγκριτικά το 22% προτείνει την Γ΄, το 27% την Δ΄ και το 21% την Ε΄. Τα παραπάνω, ενισχύουν τη σημασία του μαθήματος της Πληροφορικής.

Η προτεινόμενη ύλη ενός μαθήματος που σχετίζεται με τους Η/Υ, παρουσιάζει δύο διαφορετικά μοντέλα διδασκαλίας. Το πρώτο μοντέλο προτείνεται από το 52% των δασκάλων και αφορά ανεξάρτητο μάθημα Πληροφορικής με προσοδευτικό εμπλουτισμό της ύλης. Σε αυτό το μοντέλο, περιλαμβάνεται θεωρία, χειρισμός Η/Υ, λειτουργικό σύστημα, κειμενογράφος, Διαδίκτυο και ψυχαγωγικά προγράμματα. Το άλλο μοντέλο που προτείνεται από το 48% των δασκάλων, αφορά διάχυση και συσχέτιση της Πληροφορικής με όλα τα μαθήματα, έχοντας σαν ύλη εκπαιδευτικά προγράμματα και παιδαγωγικά παιχνίδια.

Παρά το γεγονός ότι οι ερωτηθέντες προέρχονταν από την περιοχή του Νοτίου Αιγαίου, που όπως ήδη αναφέρθηκε είναι μια περιοχή με ιδιαιτερότητες, η τηλεκπαίδευση, που σαν μέθοδος θα έδινε λύσεις σε αρκετά προβλήματα, δεν αναγνωρίζεται ως επαρκής διδακτική μέθοδος. Παρότι γίνεται αντιληπτό ότι εφαρμόζεται σε δυσπρόσιτες και απομακρυσμένες περιοχές, εντούτοις η φυσική παρουσία του δασκάλου, θεωρείται σημαντικότερη και παιδαγωγικά ορθότερη. Πάντως, η τηλεκπαίδευση θεωρείται επαρκής διδακτική μέθοδος σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό από τα άτομα που είχαν έρθει σε επαφή με τους Η/Υ, παρά από τα άτομα που δεν είχαν καμία εμπειρία σε αυτούς.

Ενώ ο εξοπλισμός των σχολείων με Η/Υ πιστεύεται ότι είναι υποχρέωση του κράτους, οι συμμετέχοντες στην έρευνα, δε φαίνεται να το θεωρούν και τον πιθανότερο χρηματοδότη του κόστους αγοράς τους. Η αντίφαση αυτή φαίνεται με γλαφυρό τρόπο στο ότι το κράτος εμφανίζεται στο 28% των περιπτώσεων, η τοπική αυτοδιοίκηση στο 19%, ο σύλλογος γονέων στο 29%, η ιδιωτική πρωτοβουλία – δωρεές–σύλλογοι στο 16%. Έχει διαπιστωθεί από προηγούμενες έρευνες ότι όσα δημοτικά σχολεία έχουν Η/Υ αυτός αποκτήθηκε είτε από χρηματοδότηση των ΟΤΑ, είτε από αυτοχρηματοδότηση, είτε από δωρεές. Καταγράφεται για μια ακόμα φορά, έστω και με έμμεσο τρόπο, η αδυναμία του κράτους να παρέχει μια σύγχρονη εκπαίδευση [6].

Στη ερώτηση που αφορούσε το ποιος να αναλάβει τη διδασκαλία της Πληροφορικής στο σχολείο, οι απόψεις είναι μοιρασμένες μεταξύ του δασκάλου της τάξης και δασκάλου ειδικότητας, με την πρώτη να υπερτερεί ελαφρά της δεύτερης. Πάντως το 81% πιστεύει ότι είναι μέσα στις δυνατότητές τους να το διδάξουν οι ίδιοι.

Η αξία των μαθημάτων Ε.Α.Α.Ε.Π.Ε. φάνηκε στο ότι μετέστρεψαν την άποψη του συνόλου σχεδόν των ατόμων που ήταν κατά κάποιο τρόπο ενάντια στους Η/Υ, βελτιώνοντας ταυτόχρονα την άποψη στο 50% του συνόλου των δασκάλων. Δόθηκε δε το έναυσμα ώστε το 87% να επιθυμεί τη βελτίωση των γνώσεων που απέκτησαν και μάλιστα με σεμιναριακά μαθήματα, παρόμοια με τα μαθήματα Ε.Α.Α.Ε.Π.Ε. που συνδυάζουν θεωρητική κατάρτιση και πρακτική εξάσκηση.

Από την έρευνα δε φάνηκε να υπάρχει κάποια σχέση μεταξύ του φύλου και της χρήσης των Η/Υ. Αυτό επιβεβαιώνεται και από την πρώτη υποομάδα ερωτήσεων διαβαθμιστικής επιλογής, όπου η θέση που πήραν οι συμμετέχοντες ήταν αρνητική ως έντονα αρνητική σε προτάσεις που υπονοούσαν ότι οι Η/Υ ταιριάζουν περισσότερο στους άνδρες. Γενικότερα, ο μέσος όρος της υποομάδας αυτής βρίσκεται στο 1,78, στην άρνηση δηλαδή των παραπάνω προτάσεων.

Ένα συμπέρασμα που προκύπτει από την επόμενη υποομάδα ερωτήσεων είναι ότι δεν φαίνεται να υπάρχει αρνητική στάση ή φοβία στην επαφή ή τη χρήση των Η/Υ. Το αντίθετο μάλιστα, δηλώνουν ότι θα τους άρεσε να δουλεύουν με Η/Υ και ότι μπορούν να χρησιμοποιήσουν διάφορες ηλεκτρονικές συσκευές, με μέσους όρους 4 και 3,57 αντίστοιχα. Δε φαίνεται όμως να είναι απόλυτα σίγουροι για το επίπεδο των γνώσεών τους και κατ' επέκταση για την ορθότητα των απόψεών τους. Αυτό γιατί ενώ η θέση τους στην πρόταση «έχω άποψη για την επίδραση των Η/Υ στην κοινωνία» είναι σχεδόν θετική (3,87), γίνεται λιγότερο θετική στην πρόταση «μπορώ να συζητήσω θέματα σχετικά με τις νέες τεχνολογίες και την κοινωνία» (3,16), ακόμα λιγότερο θετική στην πρόταση «οι συζητήσεις για Η/Υ με αφήνουν αδιάφορο» και τέλος τείνει να γίνει αρνητική στην πρόταση «μπορώ να συμμετάσχω σε μια συζήτηση σχετικά με Η/Υ» (2,55).

Ότι δεν έχουν αποκρυσταλλωμένη άποψη για την επίδραση των Η/Υ, φαίνεται στην υποομάδα ερωτήσεων που αφορούσε τη σχέση Η/Υ και κοινωνίας. Ο μέσος όρος όλης της ομάδας βρίσκεται στο 3,29 δηλαδή ούτε στην άρνηση αλλά ούτε και στην αποδοχή των προτάσεων που αυτή περιείχε. Στα μόνα σημεία που φαίνεται ότι έχουν σαφή γνώμη και μάλιστα θετική, είναι στο ότι οι Η/Υ οδηγούν στη προσέγγιση λαών και ατόμων με διαφορετική κουλτούρα (4,31) και στο ότι οικογένεια και φίλοι προηγούνται των Η/Υ, όσο και αν η χρήση τους μ' αρέσει (4,5).

Από την άλλη πλευρά όμως θέλουν να μάθουν περισσότερα για τους Η/Υ (3,54) ακόμα και σε επίπεδο γλώσσας προγραμματισμού (3,94). Συμφωνούν ότι όλοι πρέπει να γνωρίζουν τη χρήση Η/Υ (4) και ότι δεν χρειάζεται να είσαι ιδιαίτερα έξυπνος για να το καταφέρεις (3,33).

Παρά την έλλειψη γνώσεων και την μη πλήρως διαμορφωμένη άποψη για τους Η/Υ, οι δάσκαλοι που συμμετείχαν στην έρευνα συμφωνούν απόλυτα ότι οι Η/Υ πρέπει να μπουν στο σχολείο (4,7), βοηθούν τη διοικητική του οργάνωση (4,9) και ότι είναι ένα χρήσιμο εργαλείο για τους ίδιους (4,58). Αναγνωρίζουν ότι το επίπεδο της δουλειάς τους θα βελτιώνονταν (4,12) και ότι το μαθησιακό περιβάλλον θα γίνονταν πρωτοποριακό και πιο ευχάριστο (4,4 και 4,29 αντίστοιχα). Κατανοούν όμως και τους κινδύνους της άμετρης χρήσης των Η/Υ από τα παιδιά (4,45).

6. Επίλογος

Ζούμε σε μια εποχή διαρκών εξελίξεων, όπου οι όποιες αλλαγές πρέπει να φτάνουν στο συντομότερο χρονικό διάστημα στους τομείς της παραγωγικής δραστηριότητας και γενικότερα σε όλο τον κοινωνικό ιστό. Ο τομέας της εκπαίδευσης είναι ο πιο νευραλγικός, είναι ο τομέας εκείνος που πρώτος θα έπρεπε να αφομοιώνει και να ενσωματώνει τις αλλαγές και συνεπώς αυτός στον οποίο θα έπρεπε να δίνεται και η μεγαλύτερη βαρύτητα. Η παρούσα χρονική περίοδος ονομάζεται «εποχή της Πληροφορικής» και ενώ αυτό αποτελεί πραγματικότητα για την εκπαίδευση πολλών άλλων ευρωπαϊκών χωρών, στην Ελλάδα η πρωτοβάθμια εκπαίδευση, το δημοτικό σχολείο, δεν έχει εισέλθει ακόμα στην εποχή αυτή.

Σε όποια σχολεία υπάρχει Η/Υ αυτό δεν οφείλεται στην κρατική μέριμνα αλλά στις πρωτοβουλίες λίγων δασκάλων που κινητοποίησαν τοπικούς φορείς. Ούτε η ύπαρξη Η/Υ σημαίνει ότι αυτός αξιοποιείται σωστά και από όλους, γιατί λείπει η απαραίτητη τεχνογνωσία, το απαραίτητο γνωστικό υπόβαθρο που θα επέτρεπε πλήρη και συστηματική αξιοποίηση. Όμως η αναγκαιότητα της παρουσίας της Πληροφορικής στο σχολείο είναι διαπιστωμένη εδώ και καιρό από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς.

Έτσι λοιπόν, το ουσιαστικότερο ίσως στοιχείο που προέκυψε από την έρευνα αυτή είναι η ανάγκη για διαρκή και συστηματική επιμόρφωση όσων ασχολούνται με τον ευαίσθητο τομέα της Παιδείας, ανάγκη που διατυπώνεται από τους ίδιους τους δασκάλους.

